

та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку» 24 лютого 2011 р. – К.: НАУ, 2011. – С. 54-57.

6. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків. Т.1. / Д.І. Яворницький. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.exlibris.org.ua/cossacks/r109.html>

7. Шерер Жан-Бенуа Літопис Малоросії, або історія козаків-запорожців та козаків України, або Малоросії / Жан-Бенуа Шерар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/scherer/sher02.htm#rozdz31>.

Комаровський О.

*студент I курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.і.н., доцент, доцент кафедри
теорії та історії держави і права ТНЕУ
Грубінко А.В.*

ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО СУДДІВ В УКРАЇНІ І ПОЛЬЩІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

З внесенням змін від 2 червня 2016 року в Розділ VIII «Правосуддя» Конституцію України та прийняттям Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в державі розпочався новий виток історії розвитку інститутів судової влади. Важливим, у даному контексті, є розвиток інституту добору кадрів на посаду судді. Даний етап формування суддівського корпусу є найбільш відповідальним і таким, що визначає всю подальшу ефективність роботи судової системи. Кандидат на посаду судді, який претендує обійняти зазначену посаду, повинен розуміти, що бажання одержати статус судді покладає на кандидата додатковий тягар відповідальності за його поведінку, в тому числі й поведінку в минулому. Громадськість очікує, що кандидат на посаду судді є не лише професіоналом, а й за своїми особистими та моральними якостями відповідає високим стандартам поведінки в професійному, суспільно-політичному та особистому житті. У зв'язку з цим виникає інтерес до визначення вимог, що пред'являються до суддів в Україні. Важливим є визначення таких вимог в порівнянні з однією з країн Європи – Польщі.

Деякі аспекти даної проблеми розглядали такі вчені, як Кравчук В., Марцинкевич А., Летнянчин Л., Куйбіда Р. та інші.

Наявність сильної і незалежної судової влади, якість і ефективність правосуддя багато в чому залежать від особистості судді, його світогляду, правосвідомості, юридичної підготовки, професійності, морально-етичних якостей тощо. Тому, вимоги, що пред'являються до суддів, сьогодні значно вищі, ніж раніше. Це обумовлено зміною умов функціонування судів, змісту суспільної ролі суду та розуміння природи правозастосовної функції суду.

Після проголошення незалежності України розвиток суспільних відносин наполегливо вимагав змін порядку призначення та обрання суддів на посади. На сьогодні механізм призначення суддів на посади регламентується положенням ст. 128 Конституції України, яка передбачає, що призначення на посаду судді здійснюється Президентом України за поданням Вищої ради

правосуддя. Подальшого розвитку це положення набуло в Розділі IV «Порядок зайняття посади вакантної служби» Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Судовою реформою запропоновано зміни щодо основ конституційно-правового статусу судді, зокрема: підвищено вікові та професійні цензи до кандидатів на посаду судді, запроваджено конкурсний принцип призначення судді на посаду, уточнено і посилено гарантії незалежності та недоторканності суддів [5, с. 196].

Відповідно до ст. 127 Конституції України на посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, добросовісним та володіє державною мовою [1]. Аналогічне положення міститься і у ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Відповідно до ст. 127 Конституції України Законом можуть бути передбачені додаткові вимоги для призначення на посаду судді. Для суддів спеціалізованих судів відповідно до закону можуть бути встановлені інші вимоги щодо освіти та стажу професійної діяльності, а тому Закон визначає:

— суддею апеляційного суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя в апеляційному суді, а також відповідає одній із таких вимог: 1) має стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років; 2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше сім років; 3) має досвід професійної діяльності адвоката, в тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше сім років; 4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності), щонайменше сім років (ст. 28);

— суддею Вищого суду з питань інтелектуальної власності може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому суді з питань інтелектуальної власності, а також відповідає одній із таких вимог: 1) має стаж роботи на посаді судді не менше трьох років; 2) має досвід професійної діяльності представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) щонайменше п'ять років; 3) має досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді у справах щодо захисту прав інтелектуальної власності щонайменше п'ять років; 4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) щонайменше п'ять років (п. 1. ст. 33);

— суддею Верховного Суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Верховному Суді, а також відповідає одній із таких вимог: 1) має стаж роботи на посаді судді не менше десяти років; 2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше десять років; 3) має досвід професійної діяльності адвоката, в тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше десять років; 4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) щонайменше десять років (ст. 38) [2].

Не може бути призначений суддею громадянин, який визнаний судом обмежено дієздатним або недієздатним; має хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню функцій зі здійснення правосуддя; має незняту чи непогашену судимість. Не може претендувати на посаду судді особа, до якої згідно із законом застосовується заборона обіймати відповідну посаду, а також особа, яку було раніше звільнено з посади судді за вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування обов'язками чи яку було раніше звільнено з посади судді за результатами кваліфікаційного оцінювання [2].

Таким чином, основним суб'єктом, на якого покладається обов'язок здійснення правосуддя, є професійний суддя. Так, акцентується на професійній формі виконання службових обов'язків із здійснення правосуддя, що передбачає особливі вимоги до освіти, досвіду та інших професійно важливих характеристик цього суб'єкта. Рівень професіоналізму суддів залежить від внутрішніх чинників, детермінованих специфікою суддівської професії, і зовнішніх чинників, спричинених політичними, економічними, соціальними та культурними умовами розвитку суспільства.

Від ділових, особистих, моральних якостей судді залежить, чи здатний він протистояти спробам незаконного втручання у розгляд справ або «телефонному», «мітинговому» праву та іншим незаконним засобам впливу на суд. Високі моральні якості та правосвідомість, глибоке знання та правильне розуміння законодавства, правильне застосування законів мислення у процесі пізнання істини і прийняття рішення по суті, воля, витримка, вміння спокійно розібратися у складних питаннях, мужність, чесність, непідкупність, справедливість – це далеко не вичерпний перелік якостей, якими має володіти суддя, в тому числі для того, щоб реалізувати дискреційність влади судді [3, с. 77].

Вимоги, що пред'являються до суддів в зарубіжних країнах, є зазвичай досить високими. Згідно ст. 51 Закону «Про устрій загальних судів Республіки Польща» на посаду судді у Польщі може претендувати особа, яка має польське громадянство і в повній мірі користується своїми цивільними правами і правами громадянина, гарантує належне виконання обов'язків судді, має бездоганний характер, закінчила вищий юридичний учбовий заклад та пройшла дворічне стажування, а також здала судові чи прокурорські іспити і не менше року пропрацювала судовим чи прокурорським асесором (стажером), та досягла 26-річного віку.

Відповідно до ст. 179 Конституції Республіки Польща від 2 квітня 1997 р., судді призначаються Президентом за поданням Державної ради судочинства на невизначений строк. Державна рада судочинства, реалізуючи конституційно визначені функції, наділена передусім компетенцією, що стосується формування суддівського корпусу [4, с. 48].

Згідно загального правила, у Польщі допуск до суддівських посад базується на конкурсному вступному іспиті. Критерії цього іспиту включають випробування стосовно всіх галузей права та написання есе на одну з декількох запропонованих тем. Таким чином, крім юридичної обізнаності кандидатів, перевіряються здібності усного та письмового мовлення. Конкурсний вступний іспит поки ще не включає психологічного випробування

особи, однак його запровадження передбачається у найближчому майбутньому [6, с. 352].

Відповідно ж законодавства України, також проводиться іспит у формі анонімного тестування з метою перевірки рівня загальних теоретичних знань кандидата на посаду судді у сфері права, володіння ним державною мовою, особистих морально-психологічних якостей кандидата [2].

У кінці конкурсного вступного іспиту в Польщі здійснюється відбір кандидатів на основі зібраних про них даних та результатів іспиту. Після відбору кандидати прямо не призначаються суддями, оскільки повинні пройти дворічне навчання, в кінці якого вони повинні скласти остаточний іспит на відповідність суддівській посаді. Слід відмітити, що відповідно Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в державі проводиться спеціальна підготовка проводиться, терміном якої становить дванадцять місяців. У випадку незадовільних результатів іспиту стажер має право його скласти ще раз, але не пізніш ніж через рік. При незадовільних результатах повторного іспиту стажер підлягає звільненню з судової системи [6, с. 25]. В Україні ж особа, яка не склала кваліфікаційний іспит, може бути допущена до складення такого іспиту повторно не раніше ніж через рік. А якщо не склала повторно, то може бути допущена до наступного іспиту не раніш як через два роки.

Водночас, згідно Закону «Про устрій загальних судів Республіки Польща» від проходження стажування звільняються: польські професори та доктори наук в галузі права; адвокати; прокурори, їх заступники та помічники; офіцери, що працювали в органах військової юстиції в якості суддів, прокурорів, їх заступників чи помічників; особи, які не менше трьох років працювали на посаді арбітрів, адвокатів, юрисконсультів чи нотаріусів [7, с. 352].

Отже, конституційні та законодавчі вимоги, що пред'являються до суддів в Україні та Польщі передбачають високі професійні та морально-етичні вимоги, що в свою чергу зумовлюють наділення суддів специфічними правами та обов'язками, а також гарантіями, які дозволяють їм ефективно здійснювати функцію правосуддя. Тому, їх варто розглядати як особливий елемент конституційно-правового статусу суддів, який використовується у більшості країн світу, в різних правових системах та правових сім'ях, що власне підтвердилось в ході даного компаративістського дослідження.

Список використаної літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (редакція від 30 вересня 2016 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII (редакція від 15 січня 2017 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – №31. – Ст. 545.

3. Krawczuk W. Вимоги, які пред'являються до суддів в Україні та Польщі: порівняльний аналіз / W. Krawczuk // *Dyskrecjonalna władza sędziego : zagadnienia teorii i praktyki* / red. Marcin Dębiński, Robert Pelewicz, Tomasz Rakoczy. – Tarnobrzeg: Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu, 2012. – s. 75-78.

4. Кравчук В. Формування суддівського корпусу в Україні та Польщі: порівняльно-правовий аналіз / В. Кравчук // *Історико-правовий часопис*. – 2013. – № 1. – С. 45-49.

5. Летнянчин Л. І. Конституційна судова реформа: проблеми та перспективи / Л. І. Летнянчин // *Вісник Національної академії правових наук України*. – 2016. – № 3. – С. 194-203.

6. Грубинко А.В. Роль Великобританії в формуванні зовнішньої політики ЄС в контексті ведучих теорій євроінтеграції / А.В. Грубинко // Вестник МГІМО-Університету. – 2015. – №1 (40). – С. 18-28.

7. Марцинкевич А.М. Вимоги до кандидата на посаду судді: зарубіжний досвід / А.М. Марцинкевич // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2011. – Вип. 7. – С. 349-354.

Крет В.

*студентка юридичного факультету ТНЕУ
Науковий керівник: к.і.н., доцент, доцент кафедри
теорії та історії держави і права
Грубинко А.В.*

«Хто не знає свого минулого, той не вартий
свого майбутнього.

Хто не шанує видатних
людей свого народу, той сам не годен пошани».

(М. Рильський)

АДВОКАТИ ТЕРНОПІЛЛЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХ СТ. В РОЗБУДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

У наш час мало хто цікавиться історією нашого краю чи людьми, які насправді змінили цю історію. Зазвичай ми не замислюємось, що варто зайти в Інтернет не тільки заради соціальних мереж, заради згадати про справді шанованих людей, про яких мало хто пам'ятає. Сьогодні можна почути, що юриспруденція стала одноманітною, а юристів стало занадто багато. Тому ті молоді люди, які прагнуть справді піднятися на вищий рівень і відокремитись від «сірої маси», можуть відкрити історію видатних і талановитих людей та почерпнути «маленьку таємницю» їх таланту.

Такими талановитими людьми, якими можуть пишатись не тільки тернополяни, а й уся Україна, є відомі адвокати Тернопілля: Ісидор (Сидір) Голубович, Володимир Лучаківський, Степан Брикович, Антін Горбачевський, Володимир Лисий, Ярослав Олесницький, Степан Чумак.

Не кожен мешканець Тернопільщини знає, що з 21 листопада 1918 до 2 ічня 1919 року Тернопіль був столицею ЗУНР – незалежної Української держави. Головою уряду в той час був тернопільський адвокат Ісидор Голубович. Голубович Сидір (Ісидор) Тимофійович (06 (18). 03.1873 р. – 12.01.1938 р.) народився в с. Товстенке, нині Чортківського району Тернопільської області. Громадсько-політичний діяч, правознавець. Навчався у Львівському національній університет імені Івана Франка. Громадсько-політичною діяльністю почав займатися в студентські роки. Входив до управи й очолював товариство «Академічна громада». Від 1903 р. працював адвокатом у Тернополі. 1905 р. відкрив у місті власну адвокатську контору. Виступав захисником на політичних процесах. Зокрема, у 1908 р. був одним з адвокатів М. Січинського, який на знак помсти за кривди українського населення Галичини вбив намісника краю А. Потоцького. У 1904–1914 рр.